

NISCHOMRÅDE · KURERAD TRENDANALYS

Kommunal serviceomställning i krympande kommuner

Kommunal serviceomställning i krympande kommuner handlar om att anpassa skolor, omsorg, lokaler och annan samhällsservice till minskande befolkning och begränsade resurser. Området omfattar analys, prioritering, samverkan, ekonomi och genomförande.

UPPDATERAD 4 september 2026

● Mikro ● Makro ● Mega

11

PUBLICERADE
TRENDER

KORT SVAR

Det viktigaste i analysen

Kommuner med krympande befolkning måste skifta från tillväxtfokus till strategisk anpassning genom **interkommunal samverkan** och **tvärsektoriell styrning**. Framgång kräver att man ersätter traditionell nyrekrytering med **kompetensomställning** och använder **lokal behovsprognostik** för att prioritera servicenivåer.

01 Hur kan kommunledningen säkra långsiktig leveransförmåga när skatteunderlaget minskar?

Genom att gå från isolerad förvaltning till **interkommunal samverkan** och **tvärsektoriell styrning**. Detta frigör resurser och möjliggör stordriftsfördelar som enskilda små kommuner inte kan bära själva.

03 Hur bör vi hantera fastighetsbeståndet i en tid av befolkningsminskning?

Implementera **smart shrinkage** genom att avveckla eller omvandla lokaler till **flerfunktionshubbar**. Detta kräver en strategisk planering som går bortom tillväxtmål och fokuserar på faktiska tjänstescenarier.

02 Vilken strategi bör prioriteras för att hantera bristen på arbetskraft i välfärden?

Fokusera på **kompetensomställning** och produktivitet istället för nyrekrytering. Automatisering av rutinuppgifter och omfördelning av befintlig personal är nödvändigt för att möta demografiska krav.

04 Hur minskar vi risken för social oro vid nedläggning av skolor eller omsorgsboenden?

Gör **medborgardialog** till en permanent del av beslutsprocessen från start. Att informera i efterhand skapar legitimitetsproblem; involvering i tjänstescenarier bygger förståelse för nödvändiga prioriteringar.

MIKROTREND

Interkommunal samverkan blir en permanent modell för att upprätthålla service

Krympande kommuner får allt svårare att bära specialistkompetens, administration och serviceproduktion på egen hand. Kommunövergripande organisationer, gemensam upphandling och delade funktioner blir därför en konkret väg för att bibehålla välfärdstjänster och anpassa infrastruktur i lågtäta områden.

Effektivisering

Infrastruktur

Arbetskraft

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01 Har kommunerna kapacitet att ställa om när demografin förändras? - Linköpings universitet
liu.se

02 Utblick 2026 - Sönderfall Carl Heath Senior Forskare
carlheath.se

03 CKS-projekt undersöker effekterna av kommunal samverkan - Linköpings universitet
liu.se

MIKROTREND

Smart shrinkage – strategisk neddragning av infrastruktur i krympande kommuner

Kommuner med minskande befolkning börjar planera för minskad infrastruktur i stället för tillväxt, enligt OECD och flera forskningsprojekt. Det handlar om att identifiera vad som ska läggas ner, förtätas eller omvandlas för att upprätthålla servicekvalitet med färre resurser. Detta är en kontraintuitiv trend som utmanar traditionell tillväxtorienterad planering.

Infrastruktur

Demografi

Effektivisering

2 observationer · senast 4 september 2026

Källor

01 Ny rapport om kommunala strategier för en hållbar framtid - Linköpings universitet
liu.se

02 Främja cirkulär ekonomi - skapa en hållbar framtid tillsammans - Tillväxtverket
tillvaxtverket.se

03 Shrinking Smartly and Sustainably - OECD
oecd.org

MIKROTREND

Lokal behovsprognostik flyttar planeringen från tillväxtmål till tjänstescenarier

SKR och kommuner utvecklar verktyg som översätter demografiska scenarier till lokala behov av hemtjänst, särskilda boenden, skolplatser och lokaler fram till ett bestämt årtal. Det öppnar en tidig marknad för prognosmodeller, scenarioanalys och beslutsstöd som hjälper kommuner att dimensionera, avveckla eller omfördela service i stället för att fortsätta planera utifrån antagandet om befolkningstillväxt.

Digitalisering

Ekonomi

Effektivisering

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01 **Krympande kommuner får allt äldre befolkning**
lu.se

02 **Demografi och befolkning - SKR**
skr.se

03 **Framtidsanalys | Sundsvalls kommun**
sundsvall.se

MIKROTREND

Kommunal anpassning av serviceutbud i avfolkningsorter

I kommuner med avfolkning och en åldrande befolkning uppstår utmaningar med bostadsförsörjning och offentlig service. Trenden är att kommuner utvecklar lokala multiservicecenter för att erbjuda inkluderande och tillgängliga lösningar, särskilt i förorts- och perifera områden, för att bibehålla en grundläggande servicenivå trots demografiska skiften.

Demografi

Infrastruktur

Effektivisering

4 observationer · senast 4 september 2026

Källor

01 **gu.se**
gupea.ub.gu.se

02 **Bostader For Aldre i Avfolkningsorter**
riksrevisionen.se

03 **Demographic Change in Regions**
oecd.org

MAKROTREND

Kompetensomställning och produktivitetskrav ersätter rekrytering som huvudstrategi

Krympande kommuner kan inte möta omsorgs- och välfärdsbehoven enbart genom nyrekrytering när arbetsför befolkning minskar och konkurrensen om kompetens ökar. Kommunerna behöver därför omfördela befintlig kompetens, utveckla nya arbetssätt och använda teknik för att automatisera rutinuppgifter, stödja distansuppföljning och höja effektiviteten i vård och omsorg.

Arbetskraft

Effektivisering

Ai

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01 Demografi och befolkning
skr.se

02 Demografisk utveckling och kompetensförsörjning - Norrköpings kommun
norrkoping.se

03 Vägval för framtiden 5.1
extra.skr.se

MIKROTREND

Kommunala lokaler utvecklas till flerfunktionshubbar med skärpta tillträdeskrav

Samlokalisering och samnyttjande går från fastighetsfråga till central styrning av hur skola, omsorg, bibliotek, kultur och mötesplatser organiseras i krympande kommuner. Samtidigt kräver delade lokaler mer kvalificerad drift, säkerhet och tillträdeskontroll; den nya lagen om tillträdesförbud till skolor begränsar exempelvis allmänhetens tillgång under skoldagen.

Infrastruktur

Effektivisering

Reglering

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01

Samlokalisering och samnyttjande av kommunala verksamhetslokaler

extra.skr.se

02

Shrinking smartly and sustainably in Finland (EN)

oecd.org

03

Kapacitetsutredningen - Möjliggör likvärdig välfärd och service i inlandet

vilhelmina.se

MIKROTREND

Medborgardialog blir en permanent del av svåra servicebeslut

När skolor, omsorg, bibliotek eller andra lokala verksamheter koncentreras eller avvecklas ökar behovet av formaliserad medborgardialog genom hela beslutsprocessen. Kommuner behöver bygga arbetssätt som hanterar upplevd social utestängning och legitimitetsrisker, inte bara informera invånare efter att beslut redan fattats.

Politik

Kvalitet

Demografi

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01 Har kommunerna kapacitet att ställa om när demografin förändras? - Linköpings universitet
liu.se

02 A policy framework and policy recommendations to address demographic change: Shrinking Smartly and Sustainably | OECD
oecd.org

03 Befolkningsminskning en viktig policyfråga - Linköpings universitet
liu.se

MAKROTREND

Effektiviseringspotential inom kommunal sektor

Med ett ökat tryck på välfärdssystemet från en åldrande befolkning och arbetskraftsutmaningar, finns en betydande effektiviseringspotential inom kommunsektorn. Svenskt Näringsliv uppskattar denna till cirka 85 miljarder kronor årligen. Detta driver efterfrågan på lösningar och tjänster som kan effektivisera kommunala processer och serviceleveranser, särskilt inom vård och omsorg.

Effektivisering

Ekonomi

Arbetskraft

2 observationer · senast 4 september 2026

Källor

01 [PDF] SN Rapport 2024 V
svensknaringsliv.se

02 Kostnader per verksamhetsområde för kommuner år 2020–2024
scb.se

03 Befolkningsstruktur
ekonomifakta.se

MAKROTREND

Samverkan mellan kommuner och regioner för att hantera demografisk obalans

Kommuner med liknande förutsättningar går samman i utvecklingsnätverk för att dela lösningar på gemensamma utmaningar som kompetensförsörjning och effektivisering. SKR driver flera sådana nätverk under 2026-2027, där kommuner samarbetar kring allt från aktivitetskrav till socialtjänstreform.

Effektivisering

Innovation

2 observationer · senast 4 september 2026

Källor

- 01 **Lokal utveckling och samhällsplanering - Linköpings universitet**
liu.se
- 02 **Kommunala utvecklingsnätverk 2026–2027 - SKR**
skr.se
- 03 **[PDF] Verksamhetsplan Kommunal utveckling 2024 - Region Jönköpings län**
rjl.se

MIKROTREND

Tvärsektoriell omställningsstyrning ersätter förvaltningsvis planering

Kommuner behöver organisera omställningen som ett sammanhängande service- och kapacitetsproblem där ekonomi, lokaler, kompetens, transport och medborgardialog hanteras tillsammans. RISE pekar på en växande klyfta mellan komplexa samhällsutmaningar och sektorsvisa styrmodeller, vilket skapar efterfrågan på gemensamma omställningsportföljer, tvärsektoriella team och nya uppföljningsmått.

Effektivisering

Politik

Innovation

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01 **Stärkt omställningsförmåga i kommuner och regioner | RISE**
ri.se

02 **Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppgiften**
regeringen.se

03 **Strategier för hantering av befolkningsminskning**
diva-portal.org

MAKROTREND

Medborgare och lokala aktörer blir medproducenter av grundläggande service

När kommunens egen organisation inte längre kan upprätthålla samma servicenivå växer modeller där invånare, föreningar och lokala aktörer samskapar eller delvis driver service. Tidiga exempel bygger på medborgardrivna lösningar, social innovation och frivilligstrukturer, vilket skapar en marknad för facilitering, partnerskapsmodeller och lokal kapacitetsuppbyggnad.

Affärsmodeller

Politik

Effektivisering

1 observation · senast 4 september 2026

Källor

01 **Smart anpassning / Kommunmarknaden 2022 / Petri Kahila**
localfinland.fi

02 **Co-production of Public Goods in Shrinking Rural Regions in Germany**
doi.org

OM ANALYSEN

Använd gärna analysen

Du får gärna skriva ut, dela och citera ur analysen. Använd insikterna i ert eget arbete, i presentationer och i samtal där de kan göra nytta.

DOKUMENTKÄLLA

<https://trendscope.se/kommunal-serviceomstallning-i-krympande-kommuner>

NÄR DU HÄNVISAR

Ange Trendscope som källa. I digitala sammanhang får du gärna länka tillbaka till dokumentkällan, så att läsaren kan hitta den senaste publicerade versionen och följa underlaget vidare.

KONTROLLERA VIKTIGA UPPGIFTER

Både människor och AI kan missa sammanhang, feltolka uppgifter eller återge en källa fel. Kontrollera därför originalkällan när en uppgift ska ligga till grund för beslut, publicering eller andra sammanhang där korrekthet är viktig.

AI-STÖD OCH MÄNSKLIG KURERING

Delar av källinsamlingen och bearbetningen har gjorts med AI-stöd. Urval, struktur och den publicerade analysen har granskats och kurerats redaktionellt av människor.

FÖRESLAGEN HÄNVISNING

Trendscope. “Kommunal serviceomställning i krympande kommuner”. Uppdaterad 4 september 2026.